

Aktuellt från Havs- och vattenmyndigheten under 2019

Vattenskyddshandläggardagar 20-21 mars 2019

Anna-Karin Rasmussen

Henrik Gustafsson

Susanna Hogdin

Havs
och Vatten
myndigheten

Aktuellt

- Nya allmänna råd för vattenskyddsområden
- Work shop om riskbedömningar av växtskyddsmedel inom vattenskyddsområden
- Fördjupad analys av hur 2 kap 10 § restvattenlagen kan tillämpas
- Miljöeffekter av och lämpliga villkor för uttag av vatten

Dessutom:

- Förändringar av dricksvattendirektivet – bl.a. fokus på uppströmsarbete
- NV påbörjar en översyn över sina föreskrifter 2017:5 om skydd mot skydd mot mark- och vattenförorening vid hantering av brandfarliga vätskor och spilloljor som innehåller vissa specialbestämmelser inom VSO
- Potatisbonde får 48 000 000 kr i ersättning till följd av beslut om VSO

Nya allmänna råd för vattenskyddsprocessen - bakgrund

- HaV utvärderade befintliga AR under 2014 – ett underlag för dricksvattenutredningen som föreslog flera förändringar i sitt slutbetänkande 2016.
- Dricksvattenutredningens förslag inom VSO har inte genomförts - därför har HaV beslutat att gå vidare och förbättra den nationella vägledningen utifrån befintliga förutsättningar.

Naturvårdsverkets författningssamling

ISBN 978-91-922-14

Naturvårdsverkets allmänna råd
om vattenskyddsområden (till 7 kap. 21, 22 och 25 §§
miljöbalken);

NFS 2003:16
Utöver detta trycket
den 13 oktober 2003

beslutar den 24 september 2003.

Denne allmänna råd ersätter Naturvårdsverkets allmänna råd (AR 90:15) -
Grundvattenskydd.

Till 7 kap. 21 § miljöbalken

Beslut om vattenskyddsområde

Lansstyrelse och kommun bör verka för att vattenskyddsområden skapas för
områden som innehåller allmänna vattenskydd och större enskilda uppgår eller ge
momentana vattenskydd. Även grund- och grundvattenskydd, som kan antas
komma att utgöra för vattenskydd, bör skapas.

Bid vattenskyddsområde bör enbart vattenskyddens tillämpningsområde, så
som inte omfattas av något annat skyddsföreläggelse kan utgöra enbart föreläggelse
av ett mindre område som vattenskyddsområde.

Vid utvärderingen av ett vattenskyddsområde för tv- eller grundvattenskydd
bör också övervägas om befintliga vattenskydd eller utläggningar, som
kan ha betydelse för att uppnå syftet med vattenskyddsområden, behövs ligga
som skyddsområde för att på så sätt undvika av förskrämmas för vattenskyddens
område.

Bid vattenskyddsområde bör också kunna omfattas av grund- och grundvattenskydd
som har betydelse för vattenskyddsföreläggelse och som genom sin föreläggelse
att ena eller båda delarna vatten kan användas för kommande grundvattenskydd
som genom infiltration av ytvatten. Ett område för infiltration av grundvatten
bör också kunna omfattas.

Om ett vattenskyddsområde eller ett tillämpningsområde till detta betår två
eller kommuner, bör beslut om att inrätta vattenskyddsområden fattas av
länsstyrelsen.

Till 7 kap. 22 § miljöbalken

Förvaltningsutredning

Förvaltningsutredning för vattenskyddsområden bör utformas så att de säkerställer att
allmänna skydd på både kort och lång sikt, dvs. i en långsiktig utvärdering.

Om det blir aktuellt efter beslut om inrättandet och efter skyddsområden.
Förvaltningsutredning för vattenskyddsområden kan behöva utformas så att de med
förhållandevis enkla verktyg i form av ett tillräckligt stort tillägg. Ett vattenskyddsområde
bör delas in i zoner med förvaltningsutredning som är avpassade efter de

Handbok om vattenskyddsområde

HANDBOK 2015 • UTTAGAV 1 • 8 FEBRUARI 2011

Bättre rådlös än rådvill?

Utvärdering av Naturvårdsverkets allmänna råd 2003:16 om
vattenskyddsområden

Havs- och vattenmyndighetens rapport 2014:25

En trygg dricksvattenförsörjning – bakgrund, överväganden och förslag

Del 1

Slutbetänkande av Dricksvattenutredningen

Stockholm 2016

Problembeskrivning - nuläge

Viktigt att se att det finns vissa strukturella problem inom området som inte kan adresseras genom vägledning.

Vissa viktiga problem kan dock direkt spåras till de nuvarande allmänna råden och bristande vägledning inom området

Dessa problem kan delas in i följande 3 huvudgrupper:

- Kommunikation mellan berörda aktörer
- Brist på förståelse för lagstiftningens grundläggande systematik
- Praktiska problem/brist på metodik vid genomförande av vissa delmoment i processen
 - Avgränsning och zonindelning utifrån lokala förutsättningar
 - Identifiering och värdering av risker
 - Intresseavvägningar kan ge helt olika utfall beroende på förutsättningar i enskilda fall

Brist på förståelse för lagstiftningens grundläggande systematik

- Individuella beslut – inte generell lagstiftning
- Syftet med områdesskyddet – skydda råvattnet, inte allmänt miljöskydd, artskydd, ordningsregler etc.
- Att det (oftast) finns en sökande och att beslut fattas i någons intresse – vad innebär det för handläggningen
- Låg förståelse för kravet på hänsyn till enskilda intressen (7 kap. 25 § MB)
- Kopplingen till ersättningsrätten och dess innebörd för föreskrifternas räckvidd m.m.
- Skillnader mellan förbud och tillståndsplikt, möjligheter och effekter

Skyddszoner

- Vattentäktzon
- Primär zon
- Sekundär zon
- Tertiär zon

0 2 4 6 8 10 km
2018-02-14

Havs
och Vatten
myndigheten

AR till 7:21

Ett vattenskyddsområde **bör** omfatta vattentäktens tillrinningsområde, såvida inte beslutsunderlaget visar att skyddssyftet kan uppnås genom fastställande av ett mindre område som vattenskyddsområde

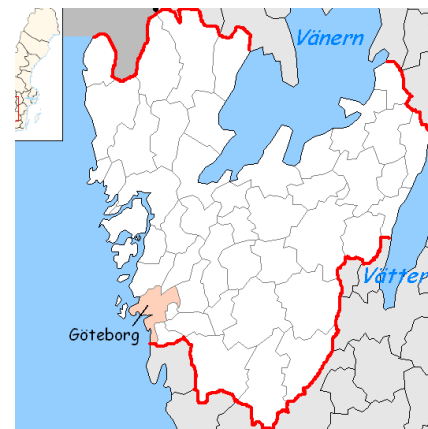
Exempel på VSO med en stor tertiär skyddszon (200 000 ha) utan föreskrifter (förslag).

Vad vet vi om de vattenresurser som används för uttag av råvatten och som saknar VSO?

- 66 ytvattentäkter enligt VT-arkivet / 125 skyddade VF enligt VM register över artikel 7 förekomster – anmärkningsvärd skillnad
- Placering i stora avrinningsområden > 200 km² [200 000 ha] ofta med sjöar uppströms uttagspunkten
- Slutsats: Utgångspunkter och beräkningsmetodik för ytvatten i handboken behöver ses över maa
 - Avgränsningens träffsäkerhet och funktion
 - Hantering av osäkerheter
 - Ärendenas hanterbarhet
- 417 allmänna GV -täkter – jämt fördelade över landet (i 20 län)
- Uttaget varierar från 12 000 m³/dygn till 1 m³/dygn
- 247 har ett uttag > 10 m³ dygn varav:
 - 162 ligger inom utpekad grundvattenförekomst (85 utanför)
 - 139 i berg, 92 i jord, 16 oklart
 - Endast 32 (13%) har vattendom – den största takten saknar tillstånd

Sveriges ytvattentäkter (med och utan VSO) klassificerade utifrån avrinningsområdets storlek

Avrinningsområden med uttagpunkter för dricksvattenproduktion	Storleksintervall (ha)
5	100 -1000
19	1000 – 10 000
20	10 000 – 100 000
25	100 000 – 1 000 000
10	> 1 000 000

Göteborg stads yta 46 000 ha

Till 7 kap 22 § MB

Föreskrifternas närmare innehåll

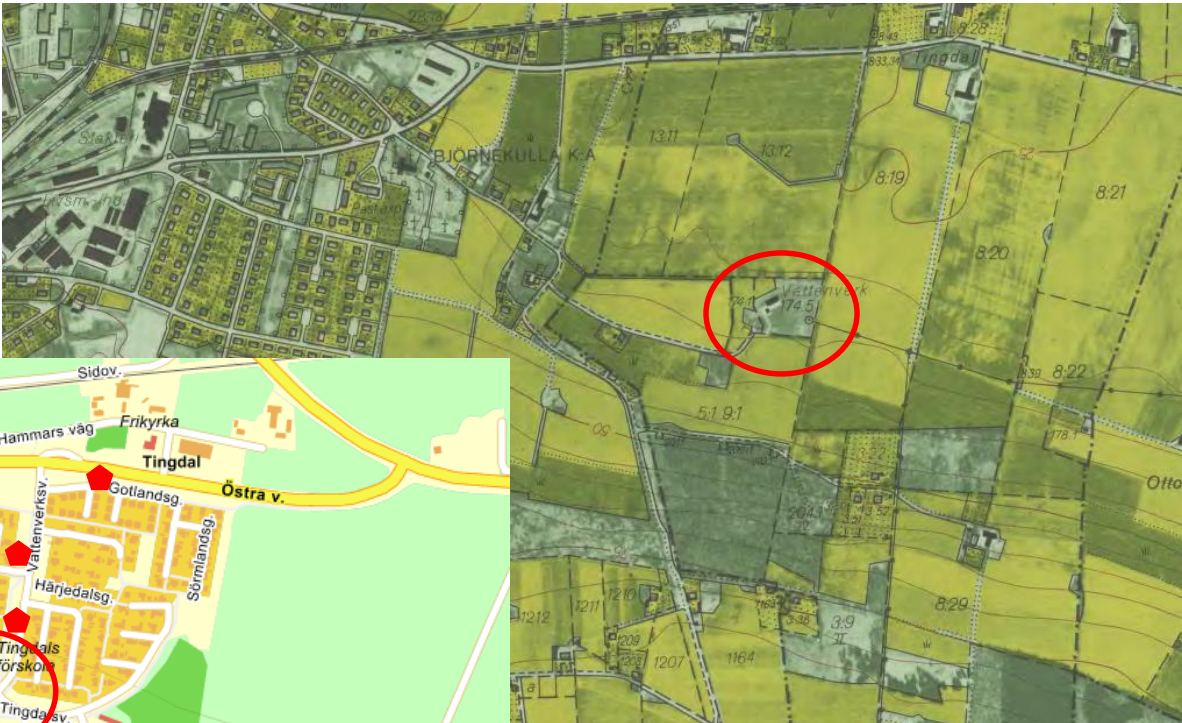
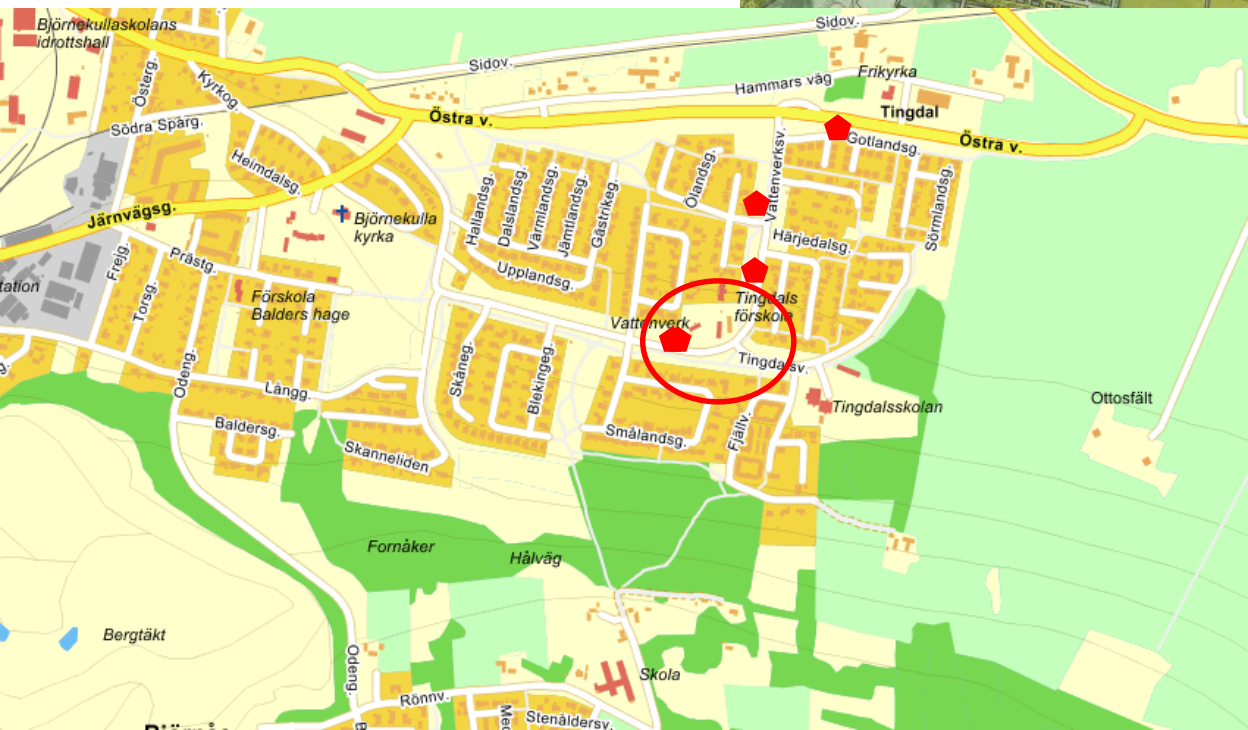
Punkterna 1–13 nedan med råd om utformning av föreskrifter avser främst primär och sekundär skyddszon.

Som utgångspunkt för innehållet i föreskrifter bör följande gälla. Ytterligare föreskrifter kan behöva meddelas....

Denna typ av detaljerade råd kan innebära

- Överregling
- Att vissa hot tappas bort
- Förlängd handläggningstid

◆ Brunnar

Ny väg framåt...

- Ett problem- riskbaserat förhållningssätt bör ligga till grund för utformningen av vattenskyddsföreskrifter
- I det arbetet ingår att analysera om vattenskyddsföreskrifter som instrument kan möta den identifierade problem- och riskbilden helt eller delvis...
- Föreskrifterna ska också avvägas mot enskilda intressen enligt 7:25 – det ska råda en viss balans mellan vad det allmänna vinner och den enskilde förlorar
- Viktigt att beslut om VSO får en praktisk betydelse för skyddet och inte bara skapar en ökad administration

Sammanfattning

- NV AR 2003:16 är gamla, inaktuella och bör omarbetas - detta har konstaterats i flera sammanhang.
- Just nu är arbetet i ett inledande skede – ett första referensgruppsmöte är planerat till den 11 april, **länsstyrelsen har företrädare i ref-gruppen.**
- Nya allmänna råd kommer att beslutas i slutet av året – i samband med detta kommer befintliga AR och handbok att upphävas.

Förändringar av dricksvattendirektivet

- Den 1 februari 2018 antog kommissionen ett förslag till att omarbete Dricksvattendirektivet
 - Större fokus på förebyggande arbete - artikel 8 och 9 handlar om risker i tillrinningsområdet – utgångspunkt WHO's system WSP
 - Riskbedömningar för vissa parametrar kopplade till fastighetsinstallationer
 - Vissa förändrade parametervärden bl.a. bly, klorat/klorit & Pfas

Dessutom ett övergripande syfte att arbeta med rättigheter till vatten och information om vattenkvalitet

Work shop om riskbedömningar av användning av växtskyddsmedel inom vattenskyddsområden

- Genomförs av Havs- och vattenmyndigheten tillsammans med CKB vid SLU
- Tidpunkt 2 oktober 2019
- Målgrupp Vattenmyndigheterna, handläggare inom vattenförvaltning samt vattenskyddshandläggare
- Innehåll
 - Hur hänger vattenförvaltningens risk- och påverkansanalyser ihop med dricksvattenproducentens faroanalys
 - Hur kan behov av särreglering inom vattenskyddsområden bedömas utifrån ovanstående analyser – i vilka delar behövs kompletterande undersökningar och analyser i ett beslutsunderlag för ett vattenskyddsområde
 - Olika bedömningsgrunder (HVMFS 2013:19, SGU-FS 2013:2 och SLVFS 2001:30)
 - Innebörd av olika typer av bedömningsgrunder (ämnesspecifika/ generella, max-värde/ årsmedelvärde, riktvärde, gränsvärde enskilda/ summa)
 - Risker för förhastade slutsatser – vad bör man vara uppmärksam på med tanke på att det rör sig om en stor ämnesgrupp där dessutom minnesbilden i fr.a. grundvatten kan vara långvarig
 - Metoder & angreppssätt för att kartlägga och värdera risker för olika typer av vattenresurser i olika skala

Potatisbonde får 48 miljoner i ersättning

Publicerad 21 maj 2016 kl 22:31

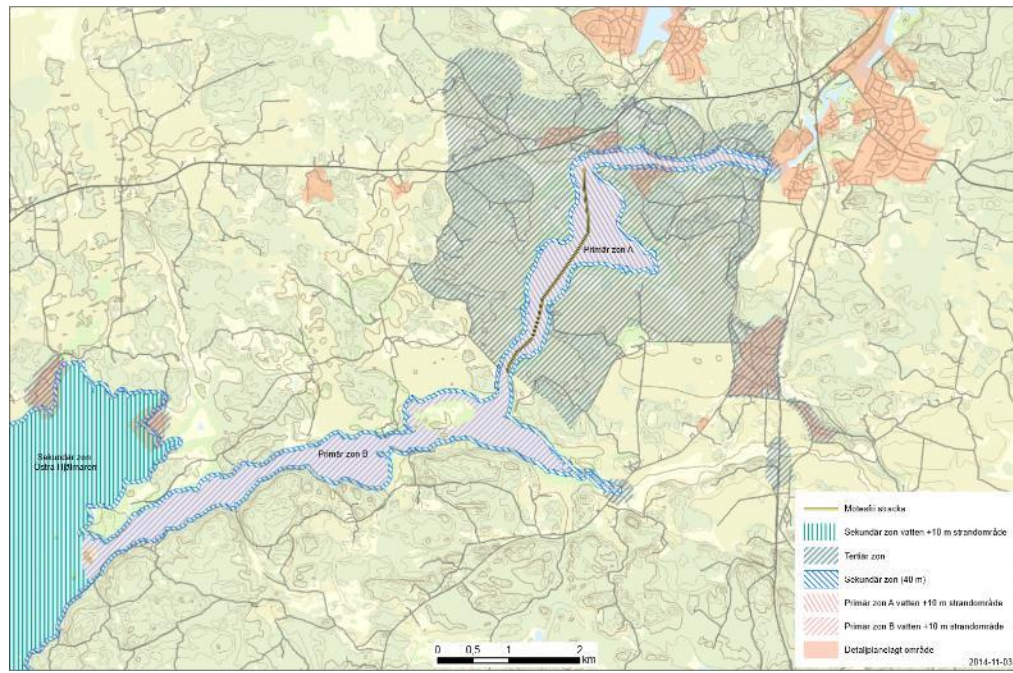
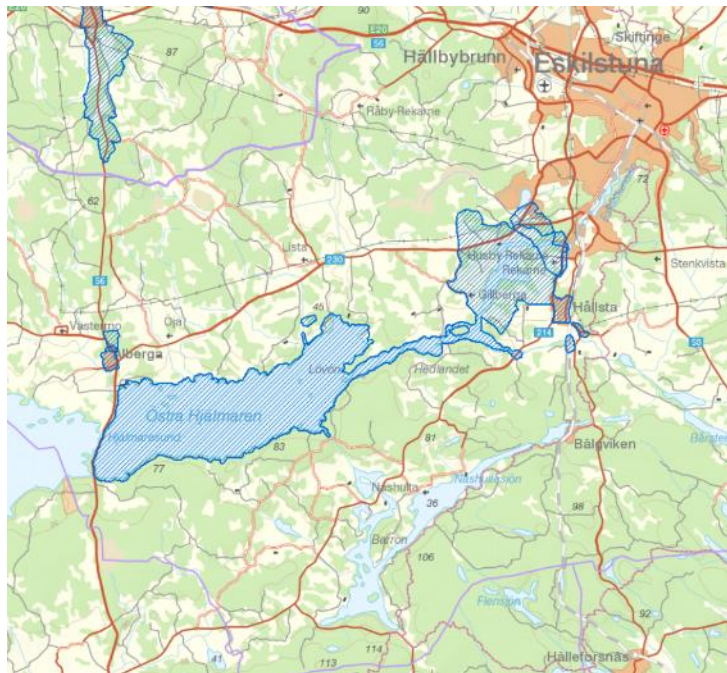
I onsdags gav mark- och miljödomstolen i Nacka tingsrätt mannen rätt till miljonersättningen för utebliven potatisodling. Bilden är tagen vid ett annat tillfälle.

Foto: ULF RYD

En lantbrukare får 48,5 miljoner kronor i ersättning eftersom han inte har kunnat odla potatis på sin mark, skriver [lantbrukstidningen ATL](#).

Den 27 februari 2014 fattade Eskilstuna kommun beslut om att inrätta ett vattenskyddsområde för Hyndevads ytvattentäkt.

Vattenskyddsområdet är indelat i vattentäktszon, primär skyddszon, sekundär skyddszon och tertiär skyddszon. Totalt 5 921 hektar.

Inom primär skyddszon råder totalt förbud mot användning av bekämpningsmedel och inom sekundär och tertiär skyddszon gäller enligt föreskrift 4 att *"Förbud råder mot odling av potatis och jordgubbar med användning av växtskyddsmedel (bekämpningsmedel). Detta gäller även andra grödor med likartat behov av växtskyddsmedel."*

**Havs
och Vatten
myndigheten**

Ersättningsmålet

Markägaren stämde kommunen och begärde ersättning för påtagligt försvårad pågående markanvändning enligt 31 kap 4 § miljöbalken.

192 ha lämpad för odling av potatis förbjuds.

Potatisodlaren tilldömdes ersättning. Ersättningsprocessen har inkluderat avgöranden i flera instanser men avgjordes slutligt avgjorts i Mark- och miljööverdomstolen den 9 oktober 2018 (mål m 9276-17).

Referat finns på HaVs hemsida:

<https://www.havochvatten.se/hav/vagledning--lagar/vagledningar/provning-och-tillsyn/dricksvatten-och-vattenskydd/domar-och-beslut-om-vattenskydd.html>

Enligt mark- och miljööverdomstolen kan det inte enbart med stöd av de allmänna hänsynsreglerna anses ha rätt ett generellt förbud mot odling av potatis med användning av växtskyddsmedel.

MÖD anser vidare att eftersom föreskrifterna om förbud mot användning av växtskyddsmedel gjorde den pågående markanvändningen potatisodling omöjlig innebar denna bestämmelse att den avsevärt försvårades.

Beloppets storlek har fått många att höja på ögonbrynen. Det kan därför vara värt att notera att potatisodlaren och kommunen varit eniga om beloppets storlek.

Reflektion

Motiverat om riskbedömningen kommer fram till att detta är en oacceptabel risk.

Rätt till ersättning vid påtagligt försvårande av pågående markanvändning. (Kan uppmärksammas av LST vid samråd)

Potatisodling med växtskyddsmedel är tillåtlig.

- är 50 miljoner mycket eller lite pengar i sammanhanget?

Checklistan

- Stöd i arbete med beslut (ej facit).
- Hanterar enbart obligatoriska moment.
- Vägledning inom HaV:s ansvarsområde.
- Synpunkter som inkommit..

Vägledning

- Vattenuttag –
Miljöeffekter av vattenuttag i ytvatten
Vanliga villkor
(Bevattningstekniker)

2:10 LSV

- **10 §** Den som bedriver en vattenverksamhet eller råder över en vattentillgång är skyldig att vid allvarlig vattenbrist avstå det vatten som är oundgängligen nödvändigt för den allmänna vattenförsörjningen eller för något annat allmänt behov, om vattenbristen orsakas av torka eller någon annan jämförlig omständighet.
- Den som lider skada genom att avstå vatten har rätt till skälig ersättning.